

Пашинська Агнесса Валеріївна,

кандидат філософських наук,

викладач кафедри філософської антропології,

філософії культури та культурології

Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

orcid.org/0000-0001-5181-3704

a.v.pashynska@udu.edu.ua

ПРОЦЕС УКРАЇНІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН

У статті досліджується процес українізації як багатогранне явище, що набуло нового значення у сучасній Україні, особливо після початку російської агресії у 2022 році. Розглянуто історичний контекст терміна, який часто асоціюється з радянськими декретами 1920–1930-х років. У сучасному контексті українізація розглядається як важливий аспект національного відродження, особливо в галузі мовної політики, культури та освіти.

Результати соціологічних досліджень показують зростання рівня мовної самоідентифікації серед українців. Розглянуто вплив переселенців на мовну політику та соціокультурний простір. У статті акцентується увага на значенні українізації для національної консолідації та модернізації освітньої системи.

Автор також наголошує на ролі української культурної дипломатії та важливості культурної протидії російській агресії. Висновки статті підкреслюють незворотність процесу українізації, який є ключовим для зміцнення національної ідентичності та розвитку культури України.

Ключові слова: українізація, українська мова, національна ідентичність, культурна дипломатія, мовна політика, соціокультурні зміни, національна консолідація.

Pashynska Ahnessa,

Candidate of Philosophical Sciences,

Lecture at the Department of Philosophical Anthropology,

Philosophy of Culture and Cultural Studies

Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy

Dragomanov Ukrainian State University

orcid.org/0000-0001-5181-3704

a.v.pashynska@udu.edu.ua

THE PROCESS OF UKRAINIZATION IN THE CONTEXT OF MODERN SOCIO-CULTURAL CHANGES

The article examines Ukrainization as a multifaceted phenomenon that has gained new significance in modern Ukraine, particularly after the onset of Russian aggression in 2022. The historical context of the term, often associated with Soviet decrees of the 1920s–1930s, is explored. In the contemporary context, Ukrainization is viewed as a crucial element of national revival, particularly in the realms of language policy, culture, and education.

Sociological studies reveal a rise in linguistic self-identification among Ukrainians. The impact of internally displaced persons on language policy and the socio-cultural space is discussed. The article emphasizes the importance of Ukrainization for national consolidation and the modernization of the educational system.

The author also highlights the role of Ukrainian cultural diplomacy and the significance of cultural resistance to Russian aggression. The conclusions underscore the irreversibility of the Ukrainization process, which is vital for strengthening national identity and the cultural development of Ukraine.

Key words: Ukrainization, Ukrainian language, national identity, cultural diplomacy, language policy, socio-cultural changes, national consolidation.

У процесі аналізу літератури та вивчення матеріалів щодо українізації виявилось, що сучасного терміна «українізація» не сформульовано, а саме слово асоціюється з 1920–1930 роками та радянськими декретами. Процес українізації був започаткований декретом Ради народних комісарів УСРР від 27 липня 1923 року «Про заходи в справі українізації шкільно-виховних та культурно-освітніх установ», що передбачав перехід на українську мову викладання в навчальних закладах. Другий декрет, ухвалений ВУЦВК і Раднаркомом УСРР 1 серпня 1923 року «Про заходи рівноправності мов і про допомогу розвиткові української мови», зобов'язував запроваджувати українську мову на всіх щаблях державного управління. Але радянська українізація, як відомо, тривала не довго. В 1930-х роках почалися репресії й знищення не тільки української культури, а й населення. Цей неоднозначний процес завершився прийняттям Постанови Політбюро ЦК КП(б)У від 10 квітня 1938 року «Про реорганізацію національних шкіл на Україні», якою було визначено обов'язковість вивчення російської мови. Звичайно, українізація, розпочата радянською владою, не мала на меті зміцнення національної свідомості українців, адже Україна мала бути «молодшим братом», тому русифікація була очікувана. М. Винницький визначає, що «ми маємо розуміти, що процес русифікації України тривав 75 років. Я не впевнений, що можна у зворотному напрямку пришвидшити процес. Ми наразі пройшли 30 років повільної українізації» (Винницький, 2022).

За результатами досліджених матеріалів з цієї теми є підстава вважати, що українізація суспільства – це процес підвищення ролі української мови, культури та ідентичності в усіх сферах суспільного життя. Підкреслюючи важливість українізації, Ю. Ніколаєць говорить, що «її успішність буде запорукою піднесення власне українського патріотизму та національної гордості на основі формування ідентичності, що може ґрунтуватися на критерії раціонального прагматизму з усвідомленням національних матеріальних та духовних інтересів» (Ніколаєць, 2022). Підвищений інтерес до процесу українізації сучасного суспільства сьогодні не викликає сумнівів; вона охоплює кілька напрямів. Одним з основних є мовна

політика. І. Лосєв стверджує: «Насправді українізація сьогодні – це забезпечення реальної можливості всім охочим опанувати державну мову, ознайомитися з українськими культурою, історією, традицією і жити в тому духовному просторі, якщо є таке бажання. Така можливість має бути надана всім, незалежно від регіону мешкання, без заборонених зон для української мови та культури» (Лосєв, 2022).

Отже, українська мова – важливий маркер національної державності та національної ідентичності, який безпосередньо зачепило повномасштабне російське вторгнення. Дослідження соціологічних агентств містять опитування щодо змін у мовному питанні. Проаналізуємо деякі з них.

Соціологічна група «Рейтинг» у березні 2022 року провела загальнонаціональне опитування щодо мовного питання в Україні та надала результати порівняно з 2012 роком. За його результатами на 19% зросла кількість тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році; а відсоток російськомовного сегмента українців зменшився на 22%: у 2012 таких респондентів було близько 40%, наприкінці 2021 – 26%, а на початку війни – 18%. За те, щоб українська була єдиною державною мовою в Україні, висловились 83% опитуваних. Ці дані свідчать про зростання рівня мовної самоідентифікації українців (Шосте загальнонаціональне опитування, 2022).

Опитування «Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022-го» провів у грудні 2022 року Київський міжнародний інститут соціології. Його результати свідчать про збільшення частки респондентів, які спілкуються українською мовою в повсякденному житті: 41% опитаних зазначили, що спілкуються винятково українською, а у 2017 році ця цифра становила 34%; у родинному колі тільки або переважно українською спілкуються 52% респондентів проти 37% у 2017 році; на роботі чи під час навчання українською спілкуються тільки або переважно 68%, у 2017 році – 43%. Також опитування показало 26% зростання на Півдні й Сході України кількості громадян, які пов'язують себе з українською національністю: у 2017 році це 64%, а у 2022 році – 90%. Ці результати свідчать про розвиток національної самосвідомості українців (Щокань, 2023).

Варті уваги також цифри щодо Києва, як повідомляє пресслужба КМДА, серед опитаних 86,3% вважають українську мову рідною. Водночас вдома українською спілкуються 47% респондентів, із друзями – 44,4%, на роботі – 60,2%, під час навчання – 81,4%. Тобто кияни загалом підтримують українську мову, але вона для них усе ж є більше мовою офіційного спілкування (Стасюк, 2023).

Отже, можна зробити висновки про посилення ролі мови як чинника національної консолідації. Українська мова починає домінувати у більшості регіонів, включаючи Схід та Південь; підвищився рейтинг української мови як однієї із європейських мов на світовому рівні. Через опанування української мови відбувається і краще сприйняття української культури через літературу, кінематограф, театр, музику.

Слід зазначити, що через війну значній частині населення України довелося змінити місце проживання. Більшість внутрішніх переселенців зі Сходу та Півдня – російськомовні, вони вимушено переселилися на Захід. В результаті для них склалися сприятливі обставини для опанування української мови. С. Стуканов наголошує, що в нинішніх умовах «ключовою інтенцією більшості громадян України стало прагнення розірвати будь-які зв'язки з країною-терористкою та позбутися будь-якої залежності від неї. Деколонізація та дерусифікація культурного простору та простору пам'яті стали складниками цього процесу» (Стуканов, 2022).

З цією метою 2022 року реалізовано проєкт «Єдині». Він проголошує основні цінності: «Українська мова – єдина державна, це наш культурний фронт, вона на часі і має значення! Єдність усіх українців у прагненні підтримки та поширення української мови в Україні й за кордоном! Вірність Україні. Любов та бажання робити свою країну кращою. Спільна ідентичність українців як один з ключових факторів єдності нашого народу» (Єдині, 2022). За даними організаторів проєкту за вісім проведених курсів на українську мову перейшли 50 тисяч людей. Проєкт безплатний, він успішно реалізовується, і приєднатися до нього можна з будь-якої точки світу. Крім нього, також організуються курси для вивчення української мови, такі як «Мова – ДНК нації», «Є-мова», розмовні клуби. Це свідчить, що попит на вивчення української мови зростає.

Влучно про зміну ролі української мови у суспільстві висловився С. Жадан: «Здається, що українська мова, мабуть, уперше за свою історію вийшла поза межі якогось гетто, і вона сьогодні, справді, є мовою нормального щоденного побутування і функціонування серед українців. Це попри те, що далеко не всі українці нею користуються щодня, але все одно, загалом, це не можна порівняти із ситуацією, скажімо, дворічної давнини. Зараз українська – це справді не одна із двох мов, якою користуються українці. Це головна мова, це перша мова» (Жадан, 2023).

Мова й культура як духовні цінності органічно пов'язані між собою. Мова – це прояв культури. «Мова утримує в одному духовному полі національної культури всіх представників певного народу і на його території, і за її межами. Вона цементує всі явища культури, є її концентрованим виявом. Удосконалюючи, оберегаючи та вивчаючи рідну мову, ми зберігаємо національну культуру» (Бабич, 1990, с. 85).

Ще одним важливим елементом українізації суспільства є виховання молоді в українізованому освітньому просторі. Р. Гурак наголошує: «Популяризація, впровадження та підтримка української мови є головним викликом для системи освіти, особливо для шкільних колективів, які сьогодні працюють в Україні» (Волошин, 2022). У цьому питанні маємо певні успіхи. Як показали результати дослідження, проведеного Державною службою якості освіти України та Уповноваженим із захисту державної мови, майже 94% вчителів, 93% батьків та 91% дітей зазначили, що вважають рідною мовою українську та використовують її у всіх сферах свого життя: для спілкування у родинному колі, у навчальній діяльності, культурній практиці (Волошин, 2022). Про важливість освіти в контексті українізації говорить заступник начальника управління освіти та науки Дніпропетровської міської ради, ветеран АТО Ю. Семчук, який вважає, що «українізація має означати насамперед модернізацію освіти» (Ціннісна українізація в освіті, 2023).

За словами М. Потураєва, якісні зміни у цій сфері почалися з 2014 року, коли активна українізація освіти лише набирала обертів. Нині виростає покоління, для якого мовне питання майже не існує, адже це люди, які закінчили українські школи та університети

з україномовною освітою. «Ці покоління абсолютно позбавлені комплексу меншовартості і не розуміють, як може бути інакше, аніж те, що українська мова є мовою державною і мовою повсякденного спілкування. Такі дані опитування ми отримували під час політичних кампаній» (Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2023).

Російська агресія продемонструвала, що велике значення для розвитку та піднесення престижу української мови мають не тільки заходи державної політики, але й громадські ініціативи. Стосовно цього доречно вказати на кроки, до яких на початку 2023 року вдалися два українські вищі навчальні заклади: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна та Національний університет «Києво-Могилянська академія». Завідувач кафедри української мови Харківського університету М. Філон став уповноваженим із захисту державної мови, який контролює дотримання мовного законодавства у ВНЗ та сприяє популяризації української мови. А академічна конференція Києво-Могилянської академії затвердила нові правила внутрішнього розпорядку, які рекомендують і водночас вимагають уникати в університеті спілкування російською мовою як мовою країни-агресора. Наразі посади мовних омбудсменів на громадських засадах запроваджено ще в кількох українських ВНЗ. Серед них – Харківський національний університет імені Г.С. Сковороди та Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського в Одесі.

Більшість опитувань та досліджень зосереджуються на мовному питанні в контексті українізації, але Разумков центр провів опитування щодо культурних традицій. У травні 2023 року 81% опитуваних зазначили, що відносять себе до української культурної традиції (для порівняння: у 2006 році це було 56%); до загальноєвропейської культурної традиції 10% (у 2006 році 7%); до російської 0,5% (у 2006 році 11%) та радянської 4% (у 2006 році 16%) культурних традицій. Значні зміни відбулися за рахунок Південного – з 50% до 80% і Східного регіонів – з 46% до 76% (Разумков центр, 2023).

«Освіта формує в людині цінності, а інституції сфери культури задовольняють потреби в культурному продукті, надають культурні послуги. Якщо у людини є потреба прочитати

українську книгу, подивитися україномовний фільм чи виставу, включити українське телебачення, то вона обов'язково має це знайти. Головне, щоб україномовні продукти були затребуваними. Важливо зробити цю пропозицію цікавою. Цікавішою, ніж інші», – зазначив Р. Карандєєв (Карандєєв, 2023).

Культурна політика держави, а саме реалізація культурних проєктів, організація свят та заходів, спрямованих на збереження і популяризацію української спадщини, розвиток музейної справи, проведення виставок та фестивалів, є важливим аспектом процесу українізації. З початком повномасштабної війни український кінематограф, який з 2014 року все більше звертається до тем війни та історії, не припиняє свою діяльність. Н. Гулій констатує, що на міжнародному рівні українські режисери невтомно говорили про Україну як сильну, культурну та незалежну державу (Гулій, 2024).

Ось декілька українських фільмів, які зібрали найбільше нагород у 2022 році: «Памфір» Д. Сухолиткого-Собчука, «Мати апостолів» Зази Буадзе, «Битва за Україну» А. Зайця, «Клондайк» М. Ер Горбач, «Бачення метелика» М. Наконечного, «Гартовані гнівом» Л. Калинської та Р. Батицького. Більшість українських фільмів 2022 року показують війну, яка ведеться проти українського народу вже дев'ятий рік. А в 2024 році картина «20 днів у Маріуполі» про облогу міста режисера Мстислава Чернова стала першою українською стрічкою, що здобула «Оскар» у номінації найкращий повнометражний документальний фільм.

На церемонії вручення нагороди М. Чернов виголосив промову, яку назвали найсильнішим виступом на церемонії: «Напевно, я буду першим режисером, який скаже це тут: я хотів би, щоб цього фільму не було. Я хотів би, щоб росія ніколи не напала на Україну, ніколи не окупувала наші міста. Я б віддав цю нагороду за те, щоб росія не вбивала десятки тисяч моїх співвітчизників-українців, звільнила всіх українських військових і цивільних, які в полоні. Я не можу змінити історію. Не можу змінити минулого. Але... Ми всі, всі, хто в цьому залі, найталановитіші люди у світі, можемо зробити так, щоб правда перемогла» (Куришко, 2024).

Пророцтво німецького філософа Й.Г. Гердера: «Україна стане колись новою Елладою (Грецією): прекрасний клімат цього краю,

весела вдача народу, його музичний талант, родюча земля – все це колись прокинеться і встане велика культурна нація; її межі простягнуться до Чорного моря, а її вплив аж у далекий світ» у праці «Щоденник моєї подорожі в 1769 році» свідчить про потенціал української культури, який зараз реалізовується (Гердер, 1769).

За словами Г. Щокань, «українські музи не мовчать навіть у війну. Попри воєнний стан, в Україні не відмовились від проведення культурних заходів, хоча довелося переносити, змінювати формати на онлайн або телемарафони. В різних містах України, навіть близьких до лінії фронту, відбуваються фестивалі, концерти та презентації книг. Київський міжнародний інститут соціології у 2023 році оприлюднив результати ще одного опитування – чи задоволені українці якістю подій? Понад половина опитаних задоволені якістю проведення культурних заходів, створених українською мовою, а 89% позитивно висловились загалом про продукт, створений українськими митцями або в Україні. Найбільше відсотків отримали музичні твори (89%), фільми (81–83%), книги (75–80%), концерти (72–78%), музеї (66–72%), культурні фестивалі (62–68%), театральні вистави (58–68%)» (Щокань, 2023). Ці дані насамперед свідчать, що фізичне руйнування соціально-культурної сфери не зупиняє роботи культурних закладів та не зменшує цікавості до культурних подій.

«Ще один аспект українізації – це збереження, відродження та популяризація українських традицій, які є чинником відродження української культури, національної свідомості, духовних скарбів народу. Культурна спадщина володіє стабілізуючою властивістю у критичні моменти пошуку суспільством культурної або національної ідентичності», – відзначають П. Василь, В. Котубей та В. Грицько (Ніколаєць, 2022).

Кожен народ має свої традиції, обряди та звичаї, які передаються з покоління в покоління. І. Батирева стверджує: «Велике значення для утвердження національної самосвідомості українців мали народні звичаї, обряди, традиції святкування, які були невід’ємною частиною повсякденного життя і стали засобом збереження української ідентичності. Вони відображають не тільки етнічну своєрідність, але

й естетику, моральні цінності, ментальність, історію» (Батирева, 2020). Варто відзначити, що в умовах сьогодення національні традиції, народна творчість, обрядовість відроджуються та популяризуються в усіх регіонах України. Це не завжди масштабні всеукраїнські заходи, але вони проходять як у великих містах, так і в містечках.

Т. Іванова розповідає, «що у 2022 році серед жителів Черкаської області значно зріс попит на різноманітні заходи, які вони проводять. ОЦНТ пропонує різноманітні концерти, курси, виставки, огляди, майстер-класи та фестивалі від фольклорних до театральних та хореографічних. З початком війни започаткували програму «Культурний фронт» – доробки культурармійців області для захисників» (Медіагрупа «Нова молодь Черкащини» – «Дзвін», 2023).

У 2022–2024 роках в усіх куточках країни постійно відбуваються заходи, метою яких є саме відновлення та популяризація українських традицій, такі як «Різдвяна капела» в Чернігові, «УЗВАР-фест» у Черкасах, «Центр автентичних українських традицій – «УСПШНЕ СЕЛО» – на Вінниччині, а на Київщині у Богуславі відкрили «Центр Відродження Традицій». Це не всеукраїнські проекти, але важливо, що вони реалізуються у регіонах і до участі в них залучаються не тільки діячі культури, а й громадськість. Адже, як вважає Я. Гай: «Українська традиційна культура є і тим, що оберігає Україну і робить її існування можливим» (Гай, 2024).

Не можна не звернути увагу також на культурну дипломатію, на зміцнення авторитету України на міжнародній арені. Нарешті світ почав сприймати Україну як незалежну країну із власною історією та культурою. Так, О. Ткаченко дуже влучно визначив роль української культури: «Українська культура – “м’яка сила”, що об’єднує та ідентифікує нас, українців. Наша спадщина і мистецтво, наші цінності та сенси, наш погляд на сьогоdnішній світ та свідомі і суб’єктна позиція – ми маємо, що сказати світу. Культура, як право на самовизначення, і є тим, проти чого ще 8 років тому розпочала криваву війну російська федерація» (Устименко, 2023).

Російське вторгнення загостило ще одну проблему, пов’язану з українізацією, це перейменування топонімів населених пунктів України.

Результати опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, проведеного в грудні 2022 року, свідчать, що 59% опитуваних підтримують перейменування, пов'язані з дерусифікацією та декомунізацією, але відсотки по регіонах різняться так: на Заході – це 83,6%, на Сході – 52,3%, в Центрі – 55,3%, а на Півдні – лише 22,8% (Фонд «Демократичні ініціативи», 2022). До 2020 року підтримка була на рівні третини опитуваних, отже, змінили свою думку близько половини. В цьому ж опитуванні було питання щодо важливості національної пам'яті, відповіді респондентів на це питання більш однорідні – по Україні дуже важливою вважають 80,2%, по регіонах: Захід – 89,7%; Схід – 67,8%; Центр – 80,9%; Південь – 76,7%. Загарбники хотіли «денацифікувати» Україну, але натомість підштовхнули процес дерусифікації та відновлення історичної пам'яті (Фонд «Демократичні ініціативи», 2022). Про українську культуру на цьому етапі можна сказати, що вона «протестна», чим більше намагаються її знищити, заперечити існування багатомовної української культури та історії, тим більше маємо усвідомлення національної гідності, української ідентичності та підтримки ініціатив, спрямованих на українізацію.

Особливо важлива українська культурна дипломатія після початку війни. Митці, артисти, літератори, режисери, беручи активну участь у міжнародних культурних подіях, таких як конкурси, фестивалі, виставки, сприяли зацікавленості міжнародної спільноти в пізнанні української культури. А проєкт «Від латвійського серця до українського серця», присвячений Марії Примаченко, після розгрому її музею в Іванкові, завдяки якому в Ризі створені 60 мозаїчних реплік-парафраз робіт художниці, є наочним прикладом ваги культури для промоції України у світі (Устименко, 2023).

Світ зацікавився Україною, і на часі робота над питаннями, які сформулювала О. Дятел:

«Щоб назавжди закріпитися у свідомості як повноправний учасник світового культурного контексту, Україні важливо правильно використати момент цієї уваги. Вже зараз ми маємо інтенсивно працювати над створенням вистав, виставок, фільмів; підтримувати тих, хто здатен створювати нові якісні продукти. Поняття якості має бути синхронізовано зі світовим рівнем, а не лише національним. Інакше ми можемо стати нецікаві. Це надзавдання для нас, яке важливо виконати зараз, щоб наші мистецькі та культурні ініціативи запрошували на міжнародні події незалежно від того, чи триває війна в Україні, чи ми нарешті перемогли» (Дятел, 2024).

Варто звернути увагу ще на одне питання, яке потребує окремого дослідження, – це нова українська діаспора за кордоном. Вимушені переселенці є носіями української культури, мови та традицій, вони транслюють українські цінності до міжнародної спільноти.

Роблячи висновок, можна сказати, що процес українізації суспільства після початку військової агресії, як відгук на зовнішній виклик, відбувається масштабніше та активніше. За роки незалежності українізації приділялося не досить уваги, тому це питання залишається невирішеним. Україна відстоює свою державність, демонструє незламність та зміцнення національної самосвідомості. Збільшується відсоток україномовного населення, війна стала одним із факторів, що спонукає російськомовних українців переходити на українську, яка є символом державності. Культура розвивається не тільки в контексті мистецьких та культурних заходів, а й у спілкуванні, підвищенні культурно-освітнього рівня. Країна працює над зміцненням свого авторитету у світі, який нарешті визнав та сприйняв її як країну з власною історією та культурою. Досліджені матеріали наводять на думку, що процес українізації є незворотним та неминучим для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Бабич, Н.Д. (1990). Основи культури мовлення. Львів: Світ. 232 с.
2. Батирева, І. (2023). Обряди, звичаї та святкування в Україні. *Authentic Ukraine*. URL: <https://authenticukraine.com.ua/manners-ordinances-celebrations>.
3. Винницький, М. (2022). Революції тривають 10–12 років, зараз ми на восьмому. URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/revoliutsiyi-trivaiut-10-12-rokiv-zaraz-mi-na-vosmomu-mikhailo-vinnitskii/>.
4. Волошин, М. (2023). Українська мова: скільки учителів, батьків та учнів вважають її рідною. *24 канал*. URL: https://24tv.ua/education/ukrayinska-mova-skilki-uchiteliv-batkiv-uchniv-vvazhayut-yiyi_n2437356.

5. Гай, М. Національна традиція є стратегічним чинником. URL: https://lb.ua/blog/myroslav_hai/498655_natsionalna_traditsiya_ie_strategichnim.html.
6. Гулій, Н. (2023). Найкращі українські фільми на найбільших кінофестивалях світу. *24 Канал*. URL: https://kino.24tv.ua/naykrashhi-ukrayinski-filmi-naybilshih-kinofestivalyah-svitu_n2217338.
7. Демократичні ініціативи: майже 30 000 осіб у 30 країнах світу хочуть підтримки України. URL: <https://dif.org.ua/article/sim-iz-desyati-lyudey-u-sviti-khochut-shchob-ikhni-uryadi-pidtrimuvali-ukrainu>.
8. Дятел, О. (2024). Митці-дипломати від культури, або Як Україні закріпитись у світовому контексті. URL: https://lb.ua/blog/olga_diatel/520673_mittsi-diplomati_vid_kulturi_abo.html.
9. Єдині. URL: <https://yedyini.org/about/>.
10. Жадан. С. (2023). Українська мова вперше вийшла за межі якогось гетто. *DW*. URL: <https://www.dw.com/uk/sergij-zadan-ukrainska-mova-vperse-vijsla-za-mezi-akogos-getto/a-67322846>.
11. Ідентичність громадян України: тенденції змін. *Разумков центр*, травень 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-traven-2023r>.
12. Карандеєв, Р. (2023). Україномовні культурні продукти мають бути цікавими і затребуваними за кордоном. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3779543-ukrainomovni-kulturni-produkti-maut-butii-cikavimi-i-zatrebuvanimi-za-kordonom-karandeev.html>.
13. Куришко, Д. (2023). Оскар для України. Фільм про трагедію у Маріуполі отримав нагороду. *BBC Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj14zx1kj88o>.
14. Кушнарьова М. Українська культурна дипломатія під час війни: досвід, проблеми, перспективи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*, 2023, Вип. 67. <https://doi.org/10.15407/np.67.035>.
15. Лосєв І. (2014). Українізація: жахалка чи категоричний імператив? *Український тиждень*, № 19 (339), 8–15 травня, с. 30–32.
16. Майбутнє України залежить від здатності держави зробити процес консолідації нації та зміцнення української ідентичності незворотним. (2023). *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*. URL: <https://dif.org.ua/article/maybutne-ukraini-zalezhit-vid-zdatnosti-derzhavi-zrobiti-protses-konsolidatsii-natsii-ta-zmitsnennya-ukrainskoi-identichnosti-nezvorotnim>.
17. Ніколаєць, Ю. (2022). Культурний туризм як багатогранний феномен національної самоідентифікації. *Економічний форум*, 1(4): 48–57. <https://doi.org/10.15407/np.67.035>.
18. Попит на відродження українських традицій серед черкашан значно зріс. *Медіагрупа «Нова молодь Черкащини» – «Дзвін»*, 24 січня 2023. URL: <https://dzvin.media/news/popyt-na-vidrodzhennya-ukrayinskyh-tradycij-sered-cherkashhan-znachno-zris/>.
19. Стасюк І. (2023). Третина опитаних киян перейшли на українську мову під час війни. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/02/09/tretyna-opytanyh-kyuan-perejshly-na-ukrayinsku-movu-pid-chas-vijny/>.
20. Стуканов, С. (2023). Центр контент-аналізу. Українська мова посилює свої позиції у соціальних мережах. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/218701/2023-10-30-tsentr-kontent-analizu-ukrainska-mova-posylyuie-svoi-pozytsii-u-sotsialnykh-merezhakh/>.
21. Устименко, О. «Ukraine Now and Forever»: Держава презентує об'єднаний бренд української культури в світі #StandWithUkraine. URL: <http://old.moshny.ck.ua/main/42776-ukraine-now-and-forever-derzhava-prezentuie-obiednaniy-brend-ukrainskoi-kulturi-v-svt-standwithukraine.html>.
22. Ціннісна українізація в освіті: сучасність і стратегії на майбутнє. (2023). *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3788172-cinnisna-ukrainizacia-v-osviti-sucasnist-i-strategii-na-majbutne.html>.
23. Шосте загальнонаціональне опитування: мовне питання в Україні. *Соціологічна група «Рейтинг»*, 25 берез. 2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/language_issue_in_ukraine_march_19th_2022.html.
24. Щокань, Г. (2023). Українські музи не мовчать навіть під час війни. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/03/24/253508/>.
25. Щокань, Г. (2023). Понад половина українців задоволені якістю культурних заходів – опитування. *Медіагрупа «Українська правда»*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/03/24/253508/>.
26. Herder, J.G. (1769). *Werke*: In 5 Bd. Berlin; Weimar, Bd.1, с. 135.

References:

1. Babych, N.D. (1990). *Osnovy kultury movlennia* [Basics of Speech Culture]. Lviv: Svit. 232 p. [in Ukrainian].
2. Baturyeva, I. (2023). *Obriady, zvychai ta sviatkuvannia v Ukraini* [Manners, Ordinances, and Celebrations in

Ukraine]. Authentic Ukraine. Retrieved from: <https://authenticukraine.com.ua/manners-ordinances-celebrations> [in Ukrainian].

3. Vinnytskyi, M. (2024). Revoliutsiyi tryvaiut 10–12 rokiv, zaraz my na vosmomu [Revolutions Last 10–12 Years, Now We Are on the Eighth]. Retrieved from: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/revoliutsiyi-trivaiut-10-12-rokiv-zaraz-mi-na-vosmomu-mikhailo-vinnitskii/> [in Ukrainian].

4. Voloshyn, M. (2023). Ukrainska mova: skilky uchyteliv, batkiv ta uchniv vvazhayut yiyi ridnoyu [Ukrainian Language: How Many Teachers, Parents, and Students Consider It Native]. 24 Kanal. Retrieved from: https://24tv.ua/education/ukrayinska-mova-skilki-uchiteliv-batkiv-uchniv-vvazhayut-yiyi_n2437356 [in Ukrainian].

5. Hai, M. (n.d.). National tradition is a strategic factor. Retrieved from: https://lb.ua/blog/myroslav_hai/498655_natsionalna_traditsiya_ie_strategichnim.html [in Ukrainian].

6. Hulii, N. (2023). Naikrashchi ukrainski filmy na naibilshykh kinofestivalyakh svitu [The Best Ukrainian Films at the Biggest Film Festivals in the World]. 24 Kanal. Retrieved from: https://kino.24tv.ua/naykrashhi-ukrayinski-filmi-naybilshih-kinofestivalyah-svitu_n2217338 [in Ukrainian].

7. Democratic Initiatives: nearly 30.000 people in 30 countries support Ukraine. (2023). Retrieved from: <https://dif.org.ua/article/sim-iz-desyati-lyudey-u-sviti-khochut-shchob-ikhni-uryadi-pidtrimuvai-ukrainu> [in Ukrainian].

8. Diatel, O. (2024). Artists-diplomats of culture, or how Ukraine can secure its place in the Global Context. Retrieved from: https://lb.ua/blog/olga_diatel/520673_mittsi-diplomati_vid_kulturi_abo.html [in Ukrainian].

9. Yedyni. (n.d.). Retrieved from: <https://yedyni.org/about/> [in Ukrainian].

10. Zhadan, S. (2023). Ukrainska mova vpershe vyishla za mezhi yakohos hetto [The Ukrainian Language Has Stepped Beyond the Ghetto for the First Time]. DW. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/sergij-zadan-ukrainska-mova-vperse-vijsla-za-mezi-akogos-getto/a-67322846> [in Ukrainian].

11. Identity of Ukrainian citizens: trends of change. (2023). Razumkov Center. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-traven-2023r> [in Ukrainian].

12. Karandeev, R. (2023). Ukrayinomovni kulturni produkty maut buty tsikavymy i zatrebuvanymy za kordonom [Ukrainian-Language Cultural Products Must Be Interesting and in Demand Abroad]. Ukrinform. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3779543-ukrainomovni-kulturni-produkti-maut-buti-cikavimi-i-zatrebuvanimi-za-kordonom-karandeev.html> [in Ukrainian].

13. Kuryshko, D. (2023). Oskar dlia Ukrainy. Film pro trahediiu u Mariupoli otrymav nahorodu [Oscar for Ukraine. The Film About the Tragedy in Mariupol Won an Award]. BBC Ukraina. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj14zxlkj88o> [in Ukrainian].

14. Kushnaryova, M. (2023). Ukrainian cultural diplomacy during the war: experience, problems, prospects. Scientific works of the Vernadsky National Library of Ukraine, Issue 67. <https://doi.org/10.15407/np.67.035> [in Ukrainian].

15. Losev, I. (2014). Ukrainization: scarecrow or categorical imperative? *Ukrainskyi Tyzhden*, 19(339), 30–32 [in Ukrainian].

16. Maibutnie Ukrayiny zalezhyt vid zdatnosti derzhavy zrobyty protses konsolidatsii natsii ta zmitsnennya ukrainskoi identichnosti nezvorotnym [The Future of Ukraine Depends on the State's Ability to Make the Process of Nation Consolidation and Strengthening of Ukrainian Identity Irreversible]. (2023). Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. Retrieved from: <https://dif.org.ua/article/maybutne-ukraini-zalezhit-vid-zdatnosti-derzhavi-zrobiti-protses-konsolidatsii-natsii-ta-zmitsnennya-ukrainskoi-identichnosti-nezvorotnym> [in Ukrainian].

17. Nikolayets, Y. (2022). Cultural tourism as a multifaceted phenomenon of national self-identification. *Economic Forum*, 1(4), 48–57. <https://doi.org/10.15407/np.67.035> [in Ukrainian].

18. Popyt na vidrozhennia ukrayinskykh tradytsii sered cherkashchan znachno zris. (n.d.). Media Group «Nova Molod Cherkashchyny» – «Dzvin», January 24, 2023. Retrieved from: <https://dzvin.media/news/popyt-na-vidrozhennya-ukrayinskykh-tradycij-sered-cherkashhan-znachno-zris/> [in Ukrainian].

19. Stasyuk, I. (2023). Tretina opytnykh kyyan pereishly na ukrainsku movu pid chas viiny [A Third of Surveyed Kyiv Residents Switched to Ukrainian During the War]. Retrieved from: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/02/09/tretyna-opytanyh-kyyan-pereishly-na-ukrayinsku-movu-pid-chas-vijny/> [in Ukrainian].

20. Stukanov, S. (2023). Tsentr Kontent-analizu: Ukrayinska mova posylyuie svoi pozytsii u sotsialnykh merezhakh. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/218701/2023-10-30-tsentr-kontent-analizu-ukrainska-mova-posylyuie-svoi-pozytsii-u-sotsialnykh-merezhakh/> [in Ukrainian].

21. Ustyenko, O. «Ukraine Now and Forever»: The State Presents a Unified Brand of Ukrainian Culture in the World #StandWithUkraine. (2023). Retrieved from: <http://old.moshny.ck.ua/main/42776-ukraine-now-and-forever-derzhava-prezentuie-obiednaniy-brend-ukraiinskoi-kulturi-v-svt-standwithukraine.html> [in Ukrainian].

22. Tsinnisna ukrayinizatsiya v osviti: suchasnist i stratehiyi na maybutnye [Value-Based Ukrainianization in Education: Present and Future Strategies]. (2024). Ukrinform. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/3788172-cinnisna-ukrainizacia-v-osviti-sucasnist-i-strategii-na-majbutne.html> [in Ukrainian].

23. Shoste zahalnonatsionalne opytuvannia: movne pytannia v Ukraini. (2022). Sociological Group «Rating». Retrieved from: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/language_issue_in_ukraine_march_19th_2022.html [in Ukrainian].

24. Shchokan, H. (2023). Ukrainski muzy ne movchat navit pid chas viiny [Ukrainian Muses Are Not Silent Even During the War]. Ukrainska Pravda. Zhyttia. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/03/24/253508/> [in Ukrainian].

25. Shchokan, H. (2023). Ponad polovina ukraintsiv zadovoleni yakistiu kulturnykh zakhodiv – opytuvannia [More than half of Ukrainians are satisfied with the quality of cultural events – survey]. Media Group «Ukrainska Pravda». Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/03/24/253508/> [in Ukrainian].

26. Herder, J. G. (1769). Werke: In 5 Bd. Berlin; Weimar, Bd. 1, p. 135.